

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vlastní jména okolo nás - osobní jména

„Mé jméno se mi líbí i nelíbí. Někdy mě napadlo jak jsem se mohla jmenovat jinač. Mamka říkala, že chtěla, abych se jmenovala Petra nebo Hanka. Ale táta si vybojoval jméno Jana. V mých pěti letech jsem se chtěla jmenovat Adéla, ale pak mě to přešlo, když jsem začala chodit do školy nejoblíbenější jméno pro mě bylo Hanka, ale také Katka. V pátý třídě si pamatuju, že jsem chtěla se přejmenovat na Andreu ani nevím proč zrovna na takové neobvyklé jméno. Teď jsem na polo dospěla a když mě někdo říká Jano!, Janičko... tak mě to jméno přijde úplně obyčejné. Teď by mě tuto chvíli bylo jedno jak bych se jmenovala, ale vím, že bych si ani přejmenováním jméno nezměnila.“

Jana 8/3/8.

SLOVNÍK POJMŮ

?

Jméno označující jedinečný objekt, např. osobu, město, firmu či instituci, např. Pavel Kučera, Praha, Opava, Dunaj, Arcelor Mittal, Ostravská univerzita. Opakem je apelativum/obecné jméno, např. muž, město, řeka, škola.

?

Vlastní jméno lidské bytosti (osobní jméno), např. Josef Novák, Petra Kvitová, Tomáš Klus, Honza, Míša, Ozzy.

?

Dědičná součást osobního jména, která je neměnná a má úřední podobu, např. Kučera, Otisk, Byrtusová.

?

Zeměpisné jméno, např. název města, vesnice, řeky, pohoří, ulice, např. Ostrava, Janovice, Odra, Beskydy, náměstí Komenského.

?

Neúřední, doplňkové osobní jméno, které je většinou posměšné a charakterizuje svého nositele, např. Špekoun, Bárbí, Prkno, Brumík.

?

Tzv. druhé, doplňkové jméno, které až do zavedení příjmení, rozlišovalo lidi se stejným rodným jménem, např. Janek řečený Kovář, Janek zvaný Černý. Na rozdíl od příjmení nebylo stálé.

?

Vytváření ženské podoby osobního jména ze jména mužského, např. Dvořák – Dvořáková.

SLOVNÍK POJMŮ

onymum/proprium/ vlastní jméno	Jméno označující jedinečný objekt, např. osobu, město, firmu či instituci, např. Pavel Kučera, Praha, Opava, Dunaj, Arcelor Mittal, Ostravská univerzita. Opakem je apelativum/obecné jméno, např. muž, město, řeka, škola.
antroponymum	Vlastní jméno lidské bytosti (osobní jméno), např. Josef Novák, Petra Kvitová, Tomáš Klus, Honza, Míša, Ozzy.
příjmení	Dědičná součást osobního jména, která je neměnná a má úřední podobu, např. Kučera, Otisk, Byrtusová.
toponymum	Zeměpisné jméno, např. název města, vesnice, řeky, pohoří, ulice, např. Ostrava, Janovice, Odra, Beskydy, náměstí Komenského.
přezdívka	Neúřední, doplňkové osobní jméno, které je většinou posměšné a charakterizuje svého nositele, např. Špekoun, Bárbí, Prkno, Brumík.
příjmí	Tzv. druhé, doplňkové jméno, které až do zavedení příjmení, rozlišovalo lidi se stejným rodným jménem, např. Janek řečený Kovář, Janek zvaný Černý. Na rozdíl od příjmení nebylo stálé.
přechylování	Vytváření ženské podoby osobního jména ze jména mužského, např. Dvořák – Dvořáková.

ÚKOL 1

- A) Jméno vzniklo podle toho, že někdo byl někde „nový“:?
.....?
- B) Jméno vzniklo podle toho, že člověk pocházel z Fulneku:?
.....?
- C) Jmenuje se jako ten, kdo nám 24. prosince nosí dárky:?
.....?
- D) Jedno z nejčastějších vietnamských příjmení:?
.....?
- E) Romské příjmení dle profese, náleží k nejčastějším na světě:?
.....?
- F) Příjmení podle řemesla, pracuje se dřevem:?
.....?
- G) Příjmení vzniklo ze zdvojnásobení nářeční podoby osobního jména Jiří: ...?
.....?

A) Jméno vzniklo podle toho, že někdo byl někde „nový“.

Jak vznikala česká příjmení?

-staročeská osobní jména

Vacek, Vácha, Jochca, Mácha, Benda

-přezdívka

Pavel řečený Levička, Štěpán Zabitý jinak zvaný Štěpánek Nedobitý

-tělesné vlastnosti, věk, vzhled, duševní vlastnosti

Jakub Kučera, Martin Kolenatý, Mudra, Veselý

-profese

Kovář, Sedlák, Procházka

-bydliště, původ

Glogar, Horský, Hořejší

-jména po otci

Jančák, Davídek, Jan Hostislav

-domovní znamení, jména po chalupě

U růže > Růžička, Petr na Markově gruntě > Petr Marek

Jan Hovorka

Jiřík Černý

Jan Kramář Mandin (dle ženy)

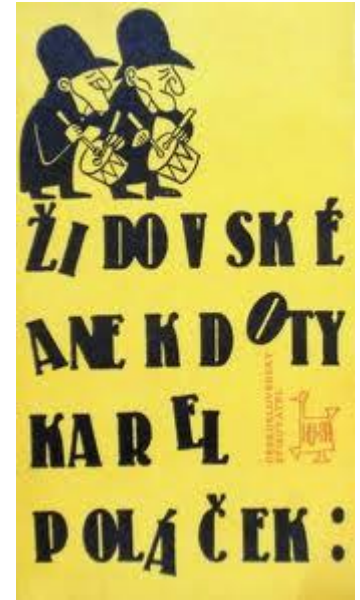
Petr Jírovec (tedy Jírův syn)

Matěj Smolař byl zván *Matěj od múřenínóv* (dle domu) a také *Matěj Porybný* (dle profese) > **proměnlivost**

Jakub Laurin a *Petr Pačkoza* (bratři), otec *Jíra Bebtavý* a syn *Jan Bebtavý* > **individuálnost/nedědičnost**

Specifikem jsou tzv. větná příjmení typu *Zaoral, Dokoupil, Drahokoupil, Skovajsa, Hrejsa, Hrejsemnou, Nepimach, Nejezchleba, Osolsobě, Koněberka, Vydřiduch, Nepimach, Darmopich, Sněldítětikaši, Copíše, Voběsilpivo.*

B) Jméno vzniklo podle toho, že člověk pocházel z Fulneku.

Hebrejská příjmení u nás.

- 1787 patent Josefa II., který nařizoval výběr osobních jmen a příjmení; v Haliči pak 1804, posměšná *Zwergbaum*, *Krummholz*
- asimilační tendence k německému prostředí a vliv sionismu
David Grün > David Ben Gurion
- typická příjmení jsou *Roubíček, Kohn, Bondy, Levy, Kafka*, dle míst: *Polák, Taussig; Kolínský, Tábořský*; dle kovů, kamenů a barev: *Silberstein, Goldstein, Stein*

C) Jmenuje se jako ten, kdo nám 24. prosince nosí dárky.

D) Jedno z nejčastějších vietnamských příjmení.

Nejpočetnější příjmení 2011

Pořadí	Příjmení	Počet
1	Nováková	35 739
2	Novák	34 272
3	Svobodová	26 692
4	Novotná	25 470
5	Svoboda	25 348
6	Novotný	24 372
7	Dvořáková	23 563
8	Dvořák	22 304
9	Nguyen	21 020
10	Černá	18 600
11	Černý	17 822
12	Procházková	16 917
13	Procházka	16 108
14	Kučerová	15 967
15	Kučera	15 199
16	Veselá	13 612
17	Veselý	12 922
18	Horáková	12 857
19	Horák	12 196
20	Krejčí	12 035

E) Romské příjmení dle profese, náleží k nejčastějším na světě.

Česká republika 2008

1. Novák proč???
2. Svoboda
3. Novotný proč???
4. Dvořák
5. Černý
6. Procházka
7. Kučera
8. Veselý
9. Horák
10. Němec
- ...

32. Kovář

Typické romské příjmení je ...?

Typické romské příjmení je ...?

-dnes typická *Kováč, Horváth, Baláž, Lakatoš, Balog, Kolompar, Sarközi, Gerža*

ALE! původní jména českých Romů *Růžička, Berousek, Čermák, Dušek/Dufek, Vrba, Procházka*

původní jména moravských Romů *Holomek, Daniel, Herák, Malík, Ištván*

F) Příjmení podle řemesla, pracuje se dřevem.

**G) Příjmení vzniklo ze zdrobněliny
nářeční podoby osobního jména Jiří.**

ÚKOL 1 - řešení

- A) Jméno vzniklo podle toho, že někdo byl někde „nový“: ...*Novák*.....
- B) Jméno vzniklo podle toho, že člověk pocházel z Fulneku: ...*Fulnecký*...
- C) Jmenuje se jako ten, kdo nám 24. prosince nosí dárky: ...*Ježíšek*.....
- D) Jedno z nejčastějších vietnamských příjmení: ...*Nguyen*.....
- E) Romské příjmení dle profese, náleží k nejčastějším na světě: ...*Kovács*.....
- F) Příjmení podle řemesla, pracuje se dřevem: ...*Truhlář*.....
- G) Příjmení vzniklo ze zdvojnásobení nářeční podoby osobního jména Jiří:
....Jurášek.....

ÚKOL 2

Jan

Josef

Zuzana

Václav

Markéta

Jaroslav

Kateřina

Jiří

ÚKOL 3

MÓDA
MÓDA
MÓDA

Do roku 1989

- tzv. barokní jména

- dominují jména *Josef* a *Marie*

nejčtenější 1654 (střední Čechy)		nejčtenější 1990 (celá ČSSR)
1.	Jan	Josef
2.	Václav	Jiří
3.	Jiří	František
4.	Matěj	Jaroslav
5.	Jakub	Jan
6.	Martin	Miroslav
7.	Pavel	Petr
8.	Mikuláš	Pavel
9.	Tomáš	Michal
10.	Adam	Martin
36.	Josef	
52.	František	
109.	Jaroslav	

nejčtenější 1654 (střední Čechy)	nejčtenější 1990 (celá ČSSR)
Anna	Marie
Dorota	Anna
Kateřina	Jana
Lidmila	Eva
Alžběta	Helena
Mandaléna	Věra
Marianna	Hana
Zuzana	Alena
Markéta	Zuzana
Eva	Božena

od roku 1989

- **otevření hranic a příliv nedomácích jmen**
- **pravopisně odlišné formy fungují jako samostatná jména**
např. *Kryštof-Christoph-Krištof*, *Tomáš-Thomas*, *Jiří-Georg*,
Krystýna-Kristina, *Pavλίna-Paulina*
- **vícejmennost**
- **hypokoristické podoby se stávají standardními**, např. *Radek*,
Dan, *Magda*, *Táňa*
- **vliv pop kultury-nové vzory**, např. *Aneta* (2004)
- **módnost a proměnlivost**
- **problematika příjmení a přechylování, zákon o matrikách**

- kuriozity

Sofia Loren, Malorca, Laila, Gaia, Malvína, Ribana

*Ezechiel, Ostin, Barnabáš, Vavara, Áron, Timotej, Lev,
Maxián, Abdev, Kelvin*

- obliba

chlapci 2009: *Sebastian, Maxmilián, Jonáš, Oliver, Alex*

dívky 2009: *Vanesa, Liliana, Adriana + Anežka*

ÚKOL 4

Mladý zamilovaný pár, kluk a holka

.....

Učitelka češtiny, asi 28 let, přísná, ale sympatická

.....

Běžná česká rodina

.....

Studentka, která je hezká, ale je potvora a není kamarádká

.....

Starý profesor matematiky, hodný pán

.....

Bláznivý učitel chemie, asi 35 let

.....

Sympatický student, líbí se holkám

.....

Nesympatický student, podlézavý šprt

.....

Hodná a milá babička, bývalá herečka

.....

Mladá Američanka, lektorka angličtiny

.....

SKRÝVAČKA

SKRÝVAČKA – řešení

Lampa velice špatně svítla.

Ty růže natrhejte až zítra.

Rozvázalo se mi lano.

Podáte e mi lepidlo, prosím?

Včera pokáceli břízu za naším domem.

Do tašky nahoru dala ovoce.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Děkuji za pozornost.